

*Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergerm,
Kerksken, Terjoden*

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

31e jaargang 2011 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Jan Paul De Graeve
Marc De Moyer
John Scheerlinck
Christophe Provost

Heldergerm:

Roger De Troyer
William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel - ledenadministratie

Documentatiecentrum:

Warandegebouw Sint-Goriksplein 17,
9450 Haaltert.

Open: eerste zondag en tweede donderdag
van de maand van 10 tot 12 u.

Gesloten: juli en augustus

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 10

Steunend lid: € 15

Rek.nr. BE40 4395 0830 6163

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email: willydeloose@skynet.be
info@hkhaaltert.be

Website:

www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten.

Teksten mogen overgenomen worden mits
bronvermelding.

HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Via de media maakten wij onlangs kennis met een nieuwe uitdrukking: 'overzomereren', het equivalent van het veel gebruikte 'overwinteren', wat wij als gewone stervelingen ervaren als 'het rustig aandoen'.

Na de bekroning van als nieuwe 'Oiljteneir van 't joër' in de 20ste dialectquiz richten wij onze pijlen op de herdenking van de Titanicramp, op 15 april 2012 exact een eeuw geleden.

Op 15 oktober van dit jaar 2011, komt auteur Dirk Musschoot zijn nieuwste boek '100 jaar Titanic' voorstellen te Kerksken.

In het voorjaar 2012 plannen wij een tentoonstelling over dit thema in het HaBe en een aangepaste herdenkingsplechtigheid.

Vergeten wij niet dat er van de enkele tientallen Vlamingen die omkwamen tijdens de ramp acht Haaltenaren waren en dat ook één van de drie geredde Vlamingen Haaltenaar was.

Omdat wij deze herdenking iets ruimer zien, willen wij ook de emigratie herdenken van de honderden dorpsgenoten die o.m. met de Red Star Line de plas overstaken op zoek naar 't geluk.

Wellicht komt er een reünie van familieleden uit de USA die nog even de roots komen opzoeken van hun ouders en grootouders.

Het eerste nummer in 2012 van ons tijdschrift zal dan ook volledig gewijd zijn aan deze thematiek.

Interessante documenten, foto's, anekdotes, enz., zijn nog steeds welkom.

KANT UIT HAALTERT: roemrijk verleden of levende traditie ?

De oudste sporen die van de Haaltertse familie De Vos zijn teruggevonden zijn die van Jan De Vos, geboren in Herzele in 1396 (de abdijsarchieven vermeldden 'Jan van Calle van 't Vos achter de kerk van Herzele').

De oudste sporen die van de Waalse adellijke familie De Ligne zijn teruggevonden dateren van de tijd van de kruistochten, waaraan de Heren van Ligne in de 11e eeuw deelnamen onder de vlag van de Graaf van Henegouwen (eind 16e eeuw verkreeg Lamoral I van keizer Rudolf II als eerste de titel Prins van Ligne).

Wat hebben deze beide families nu met elkaar gemeen ? Weinig of niets, enkel een klein detail : in 2009 zou Agnes De Vos, een afstammeling van Jan De Vos (15e generatie) toevallig een kantwerk vervaardigen voor de bruid van Prins Edouard De Ligne La Trémoille, een afstammeling van Prins Lamoral De Ligne (15e generatie).

En over dat detail wil ik nu net iets meer vertellen, omdat het illustreert dat de roemrijke kant-geschiedenis van onze gemeente, al meermaals in de verf gezet, toch nog niet helemaal voltooid verleden tijd is...

5 september 2009: prinselijk huwelijk van Edouard de Ligne met de Italiaanse Isabella Orsini in het Waalse dorp Antoing.

De bruidssluier (6 meter lang) en corsage voor de bruidsjurk werden gemaakt in prinsessekant (strikwerk) door Haaltenaar Agnes De Vos in haar kantatelier in de Pontweg.

Agnes tekende de patronen en "strikte" de bruidssluier volledig zelf, wat ongeveer 700 (!) werkuren vergde.

Isabella koos haar bruidskleed bij de Belgische couturier Gérald Wathélet, die bruidssluier en kant bestelde bij een bekend Brussels kanthuis, dat op zijn beurt de opdracht doorgaf aan Agnes, zij het voor een fractie van de eindkost... Op dat vlak is er sinds de ophefmakende zaak van het bruidskleed van prinses Hendrika (1896) weinig veranderd (zie De Daensistische beweging in Kerksken, Heemkundige Kring N° 1 – jaargang 29 – 2009).

Het is Agnes' overgrootmoeder Patronella De Troyer die in 1864 in Aalst haar handelsregister opende als zelfstandige kantwerkster. In de tweede helft van de 19e eeuw zetten hier ingevolge de bloeiende kantnijverheid verschillende families de stap om zelfstandig kant uit te geven. Zelfs gerenommeerde Brusselse kanthuizen zoals Minne-Dansaert verhuisden toen naar "de buiten" (St. Anna – Ekent) omdat de kantwerksters hier veel lagere maaklonen vroegen dan in de stad.

Patronella woonde in 1864 nog in Ressegem, bij haar ouders Jozef De Troyer en Antonia Schepens. In 1871 trouwde zij met Benedikt De Coster en trok bij hem in zijn ouderhuis in Woubrechtgem, waar ze verder haar beroep uitoefende.

In 1874 kochten Benedikt en Patronella een boerderij in de Boekent (aan Sint Anna) in Haaltert. Als collega van haar bekende geboortegebuur Minne-Dansaert gaf zij daar verder kant uit en verkocht haar producten aan Brusselse en Brugse kanthuizen.

Zij onderhield ook al contacten met kanthuizen in Parijs, Londen en Amerika. Zij heeft in de Boekent haar zaak nog 14 jaar verder opgewerkt, tot zij in het najaar van 1888 op 44 jarige leeftijd plots overleden is aan de gevolgen van tyfus.

Haar moeder Antonia en haar zus hadden die vreselijke ziekte gekregen en Patronella trok veelvuldig naar Ressegem om hen te verzorgen, tegen de raad van de dokter, haar man en zijn familie in. Zij werd besmet en stierf nog voor haar moeder en tante !

Benedikt De Coster werd weduwnaar met 7 kinderen : Joannes Baptist 15j., Victorine 13j., Hortense 11j., Marie 9j., Virginie 5j., Leontine 3j. en Emma 2j. ... De kantzaak viel stil ! Ongeveer 10 jaar na het vroegtijdig overlijden van Patronella werd de activiteit heropgestart door Victorine en Hortense als jonge twintigers. Zes jaar later zien we op de beroemde foto

1905: aan het kantkussen op Coster's Hof in de Boekent

uit 1905 niet minder dan 5 zussen De Coster die samen in dezelfde kantzaak werkten. Naarmate de jaren verliepen en Marie, Leontine en Emma getrouwd waren heeft Virginie het roer stilaan overgenomen, steeds met veel medezeggenschap van Hortense en Victorine, die 6 en 8 jaar ouder waren en ongetrouwd thuis bleven inwonen.

1912: Benedikt De Coster met zijn kroost.

In 1912 trouwde Virginie met Frans De Vos uit Herzele. Drie jaar na dit huwelijk is Benedikt op 82-jarige leeftijd overleden. Het "jonge koppel" (toen 34 en 32j.) had op de boerderij net hun eerste (overlevend) kindje Guillaume gekregen, waarmee de aanzet naar een nieuwe generatie was gegeven.

De oorlogsomstandigheden (WO 1914-18) hadden echter het economisch leven op de boerderij en in de kantzaak stilgelegd. Maar na de "grote oorlog" herpakten de activiteiten zich in versneld tempo.

Na enkele jaren kende de kantindustrie in onze streek zo'n expansie dat er vrijwel geen enkel gezin in Haaltert was waar geen kantwerksters aan de slag waren. In 1920 waren er in Haaltert 48 kantuitgevers en ongeveer 2000 kantwerksters.

1960: Virginie De Coster met haar lacetwerk achter de Leuvense stoof.

Gedurende de jaren 20 en 30 ontplooidde Virginie de kantzaak verder, tekende ontelbare prachtige patronen en onderhield contacten met de kanthuizen in binnen- en buitenland.

Maar de tweede wereldoorlog bracht op zijn beurt een nieuwe knik van 5 jaar teweeg in de "groeicurve" op Costers Hof...

Daarna volgde opnieuw een grote expansie, maar tezelfdertijd werd klos- en naaldkant stilaan onbetaalbaar. Dan kende men de opkomst van machinaal vervaardigde lacet en applicatiekant op tulle.

Begin de jaren 50 werkten de inmiddels 34 jarige Anis De Vos en haar 30-jarige zus Martha mee in de kanthandel, samen met hun moeder

Virginie en de twee tantes, Hortense en Victorine. Het vijftal bouwde verder een bloeiende zaak op waarin de vraag naar kant steeds het aanbod ruim overtrof. De Brusselse en Brugse kanthuizen stuurden steeds langere bestellingen op, elk voor zich hopen de grootste deel van de productie binnen te halen...

Virginie De Coster overleed in 1962, een paar dagen voor Kerstmis, net geen 80 jaar oud. Anis De Vos en Martha zouden haar werk nog vele jaren verderzetten, aanvankelijk tijdens de "golden sixties" zo mogelijk nog met meer succes. Maar midden van de jaren 70 begon de concurrentie van goedkope kant uit het verre oosten en kwam het "maakloon" fel onder druk te staan. Meer en meer kantwerksters haakten af en gingen uit werken voor een tweede inkomen.

2009 : Agnes De Vos werkt aan een bruidssluier voor een prinselijk huwelijk...

Midden jaren 90 nam Agnes De Vos de kantactiviteit over van haar inmiddels al hoogbejaarde tante Anis. De kers was toen al lang van de taart, maar toch werd daarmee de basis gelegd voor de overleving van een mooie traditionele activiteit in onze streek. Puilden de kantwinkels dan al uit van Chinese kant, Agnes speelde handig in op één zwakke schakel in het systeem : de grote Chinese uitvoerders werkten nooit per stuk en zeker niet op maat!

Er bleek bij de veeleisende kantliefhebber nog steeds een markt te blijven bestaan voor de superieure Belgische kwaliteitsproducten. Na 145 jaar maakt zij nog alle dagen kant en binnen- en buitenlandse klanten blijven haar waarderen om de degelijkheid en de originaliteit van wat uit haar handen komt.

Nieuwe modellen en moderne toepassingen van het oude fabricage-procédé verrassen telkens opnieuw haar afnemers, ondanks concurrentie en moeilijke economische omstandigheden.

Patronella De Troyer zal nooit hebben durven dromen dat haar werk 4 generaties later met zoveel vuur verder gezet wordt.

De tijd dat er een dozijn kantwerksters rond het “strikkussen” zaten is lang voorbij, maar de gewoonte om met enkele lacetwerksters bij elkaar gaan te zitten met hun “bloeme” heeft nog voortgeleefd tot eind jaren 70 van de vorige eeuw. De eentonigheid van het werk werd daarbij gebroken door te roddelen, verhalen te vertellen, of samen liedjes te zingen. Maria Menschaert zaliger, één van Agnes’ werksters, heeft ons daarvan een prachtig voorbeeld nagelaten : het lied van Alfons, die onder de Franse bezetting deserteerde, vluchtte naar Pruisen en rijk terugkeerde om dan hier thuis op een dramatische wijze aan zijn eind te komen...

LIED VAN ALFONS (eind 18e eeuw)

I

Ziet hoe het geld verblindt, het doet veel harten lijden
Gelijk men hier weer vindt, eenen vader met zijn kind.
Alfons was 18 jaar, hij moest de wapens dragen
Hij stort zo menig traan, omdat hij moest vertrekken gaan.
Hij sprak : vader 't is te laat, ons klachten kunnen niet baten.
Het is voor vier jaar lang te staan onder bedwang.
En maakt daarin geen pijn, 'k zal dan uw zoon nog zijn.

II

Toen hij twee volle jaren de wapens had gedragen
Kreeg hij in zijn gedacht : disateerde met den nacht.
Hij trok naar 't Pruiseland en dacht aan geen gevaren
Schreef eerst nog enen brief al naar zijn ouders lief.
Ik heb verlaten mijnen dienst en wil aan mij niet meer denken.
Ge zult er mij misschien binnen een jaar of tien
In droefheid of plezier mij nog eens wederzien.

III

Alfons zat 18 jaar in het Pruiseland versteken
Hij had er ene schat die hij daar gewonnen had.
Kwam weder naar zijn land om zijn ouders troost te geven
Daar eerst zijn broeder vindt die hij niet meer erkent
Door blijdschap aangedaan kon hij geen woord meer spreken.
Leven mijn ouders nog, ach wijs ze mij dan toch
'k zal me laten onbekend vragen naar logement.

IV

Kom morgen vroeg bij mij, wij zullen te samen spreken.
Ons ouders allen bij, wil ik eens maken blij.
'k heb schatten mee gebracht, het geld zal niet ontbreken.
Dan is hij aangegaan, tot aan zijn woning aan,
Door blijdschap aangedaan trok hij zijn oudershuis binnen.
En hij vraagt met goed gedacht te slapen voor een nacht.
Ik ben vermoeid van gaan en het wordt hem toegestaan.

V

En zie na middernacht, wat kwam er te gebeuren
Toen hij te rusten lag en naar den morgen tracht.
Vader zo sprak de vrouw, we zullen hem 't hart doorsteken
Begraven in den stal, niemand die het weten zal.
De duivel stakte meer en meer, het geld dat hun verblindde.

Dan zijn zij opgestaan, tot bij hun kind gegaan.
Alfons in zijn slaap moest er de dood doorstaan.

VI

En toen het morgen was en Ferdinand gekomen
Hij had den helen nacht aan zijn broeder gedacht.
En toen hij binnenkwam vol blijdschap aangenomen
Vroeg hij al spoedig ras of zijn broeder al wakker was.
En vader sprak : mijn zoon, wat komt gij mij te vragen
Zijt gij verblindt misschien, ik heb geen man gezien.
O neen, 'k ben niet verblindt, het was uw eigen kind.

VII

En gisteren avond nog heb ik met hem gesproken,
Vol blijdschap aangedaan wees ik uw woning aan.
En waar hij is of niet hij moet te voorschijn komen.
't Is geen doen nimmer aan, al moest ik zelf de dood doorstaan.
't Is mijn broeder en uw kind, ik wil hem zien en spreken.
Dan zoekt hij in het rond, tot hij zijn broeder vond.
Toen kwam hij in den stal, viel hij neder op het graf.

VIII

De moeder is dan alras naar boven toe gelopen
Verhangt haar dan met spoed al met haar voorschootsnoer.
De wet is dan terstond naar 't moordenaars huis gekomen
Een onderzoek gedaan, houden den vader aan.
En op het trubunaal bekennt hij zijne misdaden.
Zijt gij door 't geld verblindt, spaar toch uw eigen kind.
Want God die mettertijd de moordenaar toch vindt

IX

Spiegelt U ouders nu, gij die nog zijt in't leven
Spaar toch uw kinders bloed en gij ook sterven moet
En wil u nooit tot slecht of duivelsraad begeven,
Want God die hoort en ziet en spaart U zeker niet.
En als het dan is te laat, uw klachten kunnen niet baten.
En het wordt hem voorgesteld dat hij toch voor het geld
En voor zijn vreed gemoed nu ook den kop afmoet.

Agnes De Vos

Wie helpt?

Volgens mededelingen: Kantschool Haaltert. Weet iemand meer over deze foto?

Fietsen Rodet is een begrip in Haaltert. Maar wie heeft er ooit gehoord van 'Fietsen Napoleon'?

Hierbij de afbeelding van een plaatje dat op de vork bevestigd werd (verz. Dirk Elskens).

Heemkundige beschouwingen bij een cultuurprijs

De tweejaarlijkse cultuurprijs van de gemeente werd onlangs toegekend aan gewezen journalist en tv-presentator Paul Ghijssels voor zijn verdiensten als promotor van eigen cultuur en internationale toenadering. De voorzitter van de cultuurraad onderstreepte de activiteit van de laureaat in het dagelijkse sociale en culturele leven van de gemeente, als voordrachtgever en documentaire-maker over verre landen en als lokale volkse zanger van Vlaamse en internationale liederen, een man met wereldwijde belangstelling.

In een opgemerkt dankwoord speelde Paul deze waardering door naar de ganse gemeenschap die zoals hijzelf het voorrecht heeft te mogen leven in een onwaarschijnlijk totaal veranderende tijd van de geschiedenis. Hij koppelde terug naar de jaren na de Tweede Wereldoorlog, die velen onder ons nog hebben meegemaakt, toen niet alleen de kinderen maar ook de volwassenen nog naar buiten liepen wanneer onze eigen eerste piloot overvloog, Miel uit 't Horlogeken, Miel Coppens, die nog de rol van Sneeuwvitje had gespeeld "Bij Molle Marie" toen er nog lang geen televisie bestond. De latere kolonel vliegenier De Man was voor Haaltert eveneens een pionier.

Nu nemen wij allemaal gewoon het vliegtuig om met vakantie te gaan. Vorig jaar was de tweede Vlaamse kosmonaut Frank De Winne gedurende 6 maand zelfs bevelvoerder van het internationale ruimteschip ISS, dat wij dagelijks tegen 28.000 km. per uur als een heldere ster rond de wereld zien draaien, dit nauwelijks 50 jaar na de eerste korte ruimtevlucht van de Russische Joeri Gagarin. In feite zijn wij de eerste generatie die onze wereld vanuit de ruimte kan zien als één geheel, een letterlijk grensverleggende ervaring en bewustzijn.

Wij herinneren ons nog de tijd, toen men ergens een buur moest zoeken of een postkantoor waar telefoon was om iemand dringend te bereiken. Nu GSM-en, e-mailen en skypen wij per computer vrolijk de wereld rond, niet alleen de jongere generatie, maar ook zelfs gepensioneerden, nu levendige of actieve senioren genaamd, vaak met kinderen en kleinkinderen die uitzwermen naar verre landen, al was het maar om te studeren. Wie ging er vroeger naar Aalst naar school?

De kantbaronnen in Haaltert handelden wél met Londen en Parijs en in Kerksken had de textiel fabriek TAS (nu TIS), Tissage et Apprêt de Soierie, in het Frans, briefcontact met de katoenhandel in Egypte. Het was voor de buurtkinderen een bijzonder waardevolle bron van exotische postzegels die deden dromen van de verten en de kleur van vreemde culturen. Wisten wij niet dat Magyar Posta uit Hongarije kwam en wij de rare letters van Griekse zegels moesten lezen als Hellas!

Nagenoeg de enigen die toen naar de wereld vertrokken, waren missionarissen en kloosterzusters, van wie men nochtans beweerde dat zij de wereld vaarwel zegden. Meer over onze Kongo wisten wij niet, wie had er trouwens een krant? De kerk stond daarenboven in het midden van het dorp en van de samenleving.

Er was nog plaats op de kasseien voor processies...

De Kruistocht was het hoogtepunt en de afsluiting van de twee jaarlijkse missieweek. De E.W. Paters Kapucijnen uit Aalst “bruine paters”, zorgden een ganse week voor donderpreken vooral wat het zesde en het negende gebod betrof. .

Er was zelfs nog plaats op de kasseien voor processies. De kerken staan er nog, ook al is het kleine Kerksken ooit ingestort, maar veel kapellen worden er privé niet meer gebouwd.

Nochtans zat op de trap van de kapel bij 's moljers, op de grote steenweg tegenover de Hofstraat, dikwijls de eerste socialist van het dorp naar de toekomst en het schaarse verkeer te kijken. De volkse naam van de familie Lievens is er naast de Molenbaan, nog de enige herinnering aan de windmolen van de mulder die er op die hoogte stond. Zoon Roger trok als missionaris naar Kongo en de kapel is inmiddels verdwenen.

De doortocht in de vroege avond van de zwarte rook spuwende autobus van Aalst naar Geraardsbergen was zowat het laatste evenement van de dag. Er lag toen nog geen autosnelweg, nu autoknelweg, naar de kust. De natte weiden aan de venne in Terjoden stonden nog de ganse winter in het water. Pas in het midden van de vorige eeuw, de jaren 50, werden de landmeterspaaltjes geslagen en verschenen de eerste bulldozers. Aan het aanvoeren van de grondophoging voor de zogenaamde hoge route hadden vroeger onze dorpsgenoten met de kruiwagen nog hun eerste centimes verdiend.

Op straat was er plaats genoeg om te spelen, om op de aarden zijbaan putje te rollen of potje te slaan op een zeldzaam leeg conservenblikje en over de stenen te kletteren met een met de hand of met een stokje voortgestuwde fietsvelg, een zjant, van het Franse “jante”. Wij kenden meer Frans dan wij wisten. Trouwens, wie sprak er toen Nederlands? Ons Vlaams was toen Franser dan Nederlands: toen op een uitstap met de Kerkskense fanfare naar Wallonië de bus-

chauffeur Monges Miel Zenne Lowie het logge vehikel van Tor Vanderhaegen met moeite pal voor een woning had gemaneuvreerd en commentaar kreeg van de bewoners, antwoordde hij “Oui oui oui Madame, mais ce n'est pas un fiets vous savez”, denkend dat fiets het Frans was voor vélo. Wat niet belet heeft, dat Louis later in Brussel als cafébaas fortuin heeft gemaakt. Of toen Meester Maurits met dezelfde muziekmaatschappij de kathedraal van Doornik bezocht en de jongens opmerzaam maakte op de bijzondere “akoestiek”, er een antwoordde: meester, na da ge't zegt, geriek ik het ook. Wisten wij veel wat akoestiek was. En wie kent niet het verhaal van de arme seizoenarbeider uit Helderger, die tijdens de oogst in Frankrijk slaag kreeg en gelukkig had kunnen roepen “Encore!Encore!” of zij hadden hem doodgeslagen.

Tot na de oorlog was er nauwelijks welvaart of vooruitgang in onze gewesten. Ondanks het gebrek aan communicatiemiddelen en modern transport trokken sommigen op zoek naar werk en een inkomen naar Amerika, zelfs met de Titanic, via het emigratiekantoor van Snoekes Georgine (Heyman) op de hoek van de Bruulstraat aan de kerk van Haaltert. Nu wonen dorpsgenoten niet alleen in Amerika of in Singapore en Brazilië, maar tot in Tasmanië aan de andere kant van Australië, een bakker emigreert naar Noorwegen. Vrijgezellen vinden in de Filippijnen, in Thailand of in Zuid-Amerika een bruid.

Ook in onze richting komen door conflicten en armoede volkeren volop in beweging. In Groot-Haaltert wonen momenteel meer dan 40 verschillende nationaliteiten. Het is fenomenaal hoe de absoluut nieuwe geschiedenis nu aan-het-geschieden-is. Het verhaal van ons verleden dat in de heemkunde bewaard wordt groeit door naar onze moderne, wereldwijde tijden. Heemkundig is het verleden wél ver-leden, maar niet over-leden, het leeft in onze hedendaagse internationale Vlaamse cultuur, het ene groeit uit het andere. Door de huidige aan de gang zijnde schaalvergroting wordt het bewustzijn duidelijker van de eenheid van tijd, de doorgaande evolutie, en de eenheid van ruimte, de wereld als de plaats waar de mensen wonen.

Wij beleven cultureel een fascinerende wereldontwikkeling, aan den lijve ondervonden, opgenomen zoals dat heet “in de vaart der volkeren”, ook in eigen gemeente. Toch is het nog ver, wij zijn hoe dan ook “achter op de toekomst” en daarom elke dag levend in de onvoltooid voorlopige tijd, een nieuwe werkwoordvorm als omschrijving van de oude tegenwoordige tijd.

De redactie

Documentatiecentrum

Wij danken :

César Van Droogenbroeck, Haaltert: doodsbrieven

Etienne Scheerlinck, Nederhasselt: doodsbrieven

Etienne Cherretté, Haaltert: bidprentjes

Nb. Het archief is gesloten tijdens de vakantiemaanden juli en augustus.

Aan iedereen een prettige, verrijkende en zonnige vakantie.

Een bidprentje met een hart

Dit is het bidprentje van religieuze Julie Christine Schoupe, geboren op de Plaetse te Haaltert op 04-10-1814 en overleden op 32-jarige leeftijd in Chambéry op 01-08-1846. Zij was lid van de orde van de Dames van het H.Hart. Haar lichaam werd bijgezet in de crypte van de orde in Chambéry (Dioceso de Camberì Terino, Turijn, Sardaigne).

Julie Christine was de dochter van Jacobus Bernardus Schoupe (° Aaigem, 23-02-1778 en † te Haaltert, Plaetse op 02-02-1848) en van Catharina Van Landuyt (° Nieuwerkerken, 09-04-1783 en † Haaltert, Plaats 29-08-1850).

In de tekst wordt 22 maal het woord 'hart' vervangen door de afbeelding

*“Alleen in Jesus hart kan mijn hart ruste vinden,
K wil myn hart aenzyn hart aenmyn hart binden
Myn hart vind in dit hart al wat myn hart verzaed
Dit hart wekt my tot deugd
behoed myn hart van 't kwaed,
Geen werlds hart ooyt smaekt
wat my dit hart kan geven
'Tis in dit hart alleen, dat myn hart vind het leven,
O Jesu dat myn hart doch nooyt uw hart verliest
Geef, dat myn zielen hart niet als uw hart verkiest
Dat doch uw heylig hart myn hart altyd bewaer,
Op dat myn ziel en hart U eeuwig looft hier naer.
Amen.”*

Jacobus Bernardus, één van de notabelen van het dorp, was dokter, officier van gezondheid en heelmeeester.

Na Julie kwamen nog 6 kinderen:
Eugène
(° 24-04-1816 en † 06-09-1817)
Gustave Amandus, particuliere
(° 06-02-1818 en † 17-01-1846)
Maria Leocidia, byzondere, ongetrouwd
(° 08-12-1819 en † 21-01-1874)
Damianus Hubertus,
(° 27-02-1822 en † 05-08-1832)
Delphina, ongetrouwd
(° 23-03-1824 en † 02-06-1904)
en haar tweelingzus
Virginia (+05-06-1826)

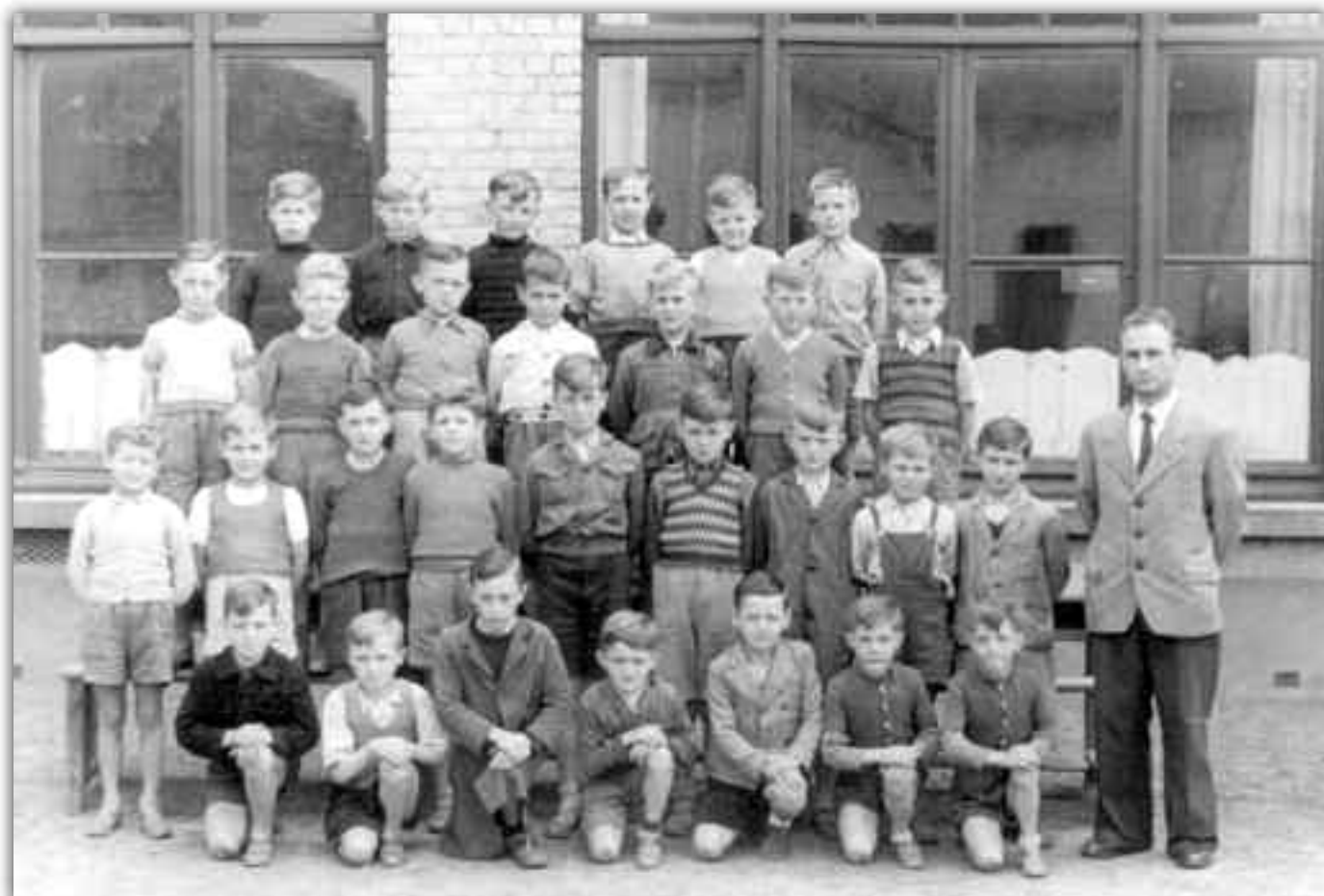
WdL

Herinneringen Heldergergem 1953

De klas van meester Rufin De Rijck
3e en 4e leerjaar, 1953-1954.

Rufin De Rijck was actief in het gemeentelijk onderwijs van 1948 tot 1960.

Vooran: Willy Volckaert, Elie Van Wassenhove, Frans Poppe, André Hendrickx, Etienne Ascoop, Paul De Pelsmaeker en Antoine De Pelsmaeker.

2e rij: Theofiel Van Beversluys, Roger Tas, Celestin De Winne, Paul De Troyer, Freddy Coppens, Julien Stoffyn, Omer Haegeman, Rufin Volckaert en Ghislain De Rijck.

3e rij: Etienne De Smet, Etienne Souffreau, Eddy Beerens, Albert Van der Biest, Aimé Haesaert, Etienne Cooreman en Etienne Baeyens.

4e rij : André Beerens, Antoine De Cock, Etienne Pevernagie, Arthur Verbeken, Freddy Pardaens en Hector De Craecker.

Verzameling : Albert De Neve

Roger De troyer

3m

Mussenzele 1
9450 Haaltert
053 84 15 13
0496 211 082
info@mussenzele.be
www.mussenzele.be

•••

*Openingsuren:
elke 1e en 3e zondag
van de maand van 10 tot 12 uur
en van 14 tot 18 uur
en op afspraak 053 84 15 13*

Op 29 april 2011 opende het 3m museum. Mét succes!

De officiële opening, in aanwezigheid van eerwaarde heer Deken, burgemeester en schepenen, meter en peter en schoon volk was meteen een rake aanzet.

De 5 thema's: gezin, school, religie, ontspanning en werken en leven op straat kwamen goed over.

Alle ingrediënten waren aanwezig, sfeer, gezelligheid en de nodige speeches overgoten met het speciaal voor deze gelegenheid gebrouwen "3m bier".

Het eerste weekeinde kwamen ongeveer 275 mensen de sfeer snuiven. De erfgoeddag zit daar beslist voor iets tussen en bracht meer dan honderd naar Mussenzele.

Een eerste reactie van bezoekers is het waarderen dat cultureel erfgoed wordt bewaard.

Roos Van Landuyt, Rik De Schepper, initiatiefnemers, meter Martine Quiquempoix en peter Willy De Loose, voorzitter HK kijken toe bij het doorknippen van het traditionele lint door burgemeester Roger Coppens

De kinderschrik in de folkore

Inleiding

Er zijn zo van die anekdotes die je als kind hebt meegemaakt en die je je hele leven bijblijven. Soms zijn ze onbetekenend maar zijn ze toch om de één of andere geheimzinnige reden bijgebleven. Eén zo een anekdote is het verhaal van mijn 85-jarige overgrootmoeder uit Aalst die me verbood om in de kelder te spelen. “De Loekenbeer zal je pakken”, was haar argument.

Ik was dit verhaal totaal vergeten toen ik plots, god weet waarom, 25 jaar later hetzelfde zei tegen mijn zoontje toen hij in de kelder wou spelen. Ik geef toe het was pedagogisch niet zo correct om kinderen op die manier schrik aan te jagen, maar het maakte blijkbaar weinig indruk op mijn zoontje.” Wie is da nu, de loekenbeer?” vroeg hij. Ik moest hem het antwoord schuldig blijven.

Er was toen nog geen internet en ook in diverse boeken vond ik deze Loekenbeer niet terug. Had mijn grootmoeder dit personage verzonnen? Na verloop van jaren stuitte ik eindelijk op de Lokkebeer. Diverse verhalen vertelden over dit griezelig personage dat kinderen in regenputten trok. Ik stuitte op deze manier op een bonte verzameling van kinderschrikken, die rondwaalden en niets anders te doen hadden dan kinderen te mishandelen, te ontvoeren of te vermoorden. Zo voorkwamen ouders dat hun kinderen zich begaven op plaatsen waar ze eigenlijk niet moeten zijn.

Dit artikel gooit een blik op de bonte wereld van griezels die onze Vlaamse folklore rijk is.

Loki uit een 17 de eeuws IJslands geschrift

De Loekenbeer

Hij is ook gekend als Loekebeer, Loekkebeer of Lokkenbeer. Deze onverlaat huisde in beerputten en regenputten. Kinderen die te dicht bij deze putten speelden, trok hij erin en verdrong hij. Dat volwassenen de kinderen met dit personage schrik wilden aanjagen is niet verwonderlijk, menig kind verdrong in regenputten of beerputten.

De naam Loekebeer is naar alle waarschijnlijkheid afkomstig van “lokken”. Beer zou dan weer slaan op zijn uiterlijk of op het feit dat hij in beerputten woont.

Er zijn weinig plaatsen bekend waar de Loekebeer opduikt. Hij werd opgetekend te Nieuwrode, Hulshout en Beersel.

In Beersel kennen we de Lökkeman. De Lökkeman pakte volgens de legende kleine kinderen, die niet op tijd naar huis gingen en 's avonds in het donker te laat buiten speelden. Er wordt zelfs gesuggereerd dat de naam afkomstig zou zijn van Loki: de Germaanse god van het kwaad, vader van Hel, die veel van zijn eigenschappen overdroeg op de latere duivelsfiguur. Maar er is geen bewijs voor deze afleiding.

De Korenpater, de korenmoeder, de korengeest

Kinderen mochten niet in het graan spelen. Hiervoor zorgde de korenpater: dit heerschap verdreef zijn tijd door kinderen de tenen af te bijten.

Men vindt verhalen van de korenpater terug te Hulshout, Leuven, Boechout, Hoegaarden, Meldert, Kaggevinne, Moen, Balen e.a. In Eindhout werd hij de tenensnijder genoemd, op andere plaatsten korenmenneke. Er zijn ook verhalen bekend van jongens die zich verkleedden als de korenpater en de meisjes in het graan trokken.

Bauba de godin van de vruchtbaarheid rijdend op een varken (Romeins beeldje)

Waarom dit gedrocht werd voorgesteld als een pater is nergens genoteerd. In Nederland wordt zijn plaats ingenomen door de Roggemoeder. Ook dit vrouwelijk monster nam de kinderen mee. Wanneer de roggemoeder de aren van het koren aanraakte werden ze zwart. Dit werd moederkoren genoemd. In Duitstalige streken werd de laatste korenschoof die nog op het veld stond, als de korenmoeder beschouwd, wier geest gedood werd bij het dorsen. Als alternatief werd wel een krans van koren gevlochten, waarin de geest van het koren zou huizen; die werd met Pasen in de kerk gezegend, of met Kerst als leven brengend element in de kribbe geplaatst.

Dit gebruik zou kunnen afstammen uit de Romeinse Tijd, waarbij de boeren Demeter, de godin van het koren, of haar dochter Korè aanbaden. In Frankrijk (Auxerre en Bretagne) werd het laatste koren gevlochten in de vorm van een mens. Korrels werden bewaard en gemengd met het zaaigoed voor volgend jaar, opnieuw om de continuïteit van het leven te waarborgen. Na de invoering van het christendom overleefde de godin als geest van het koren.

Bauba was de voedster van Demeter. Ze werd voorgesteld rijdende op een everzwijn of varken. Ook de Germaanse vruchtbaarheidsgodin Freya reed op een everzwijn; het droeg de naam Hildeswin. Het varken was ook bij de Germanen een symbool van vruchtbaarheid en goede oogst. Een relict hiervan is het beroemde spaarvarken.

In Aalst werden in de tiendenschur waar de oogst werd bewaard 6 varkens en een beer gehouden (bron: Maandblad LVA ;1956 pag 160 ;De leenverheffing van de grote Tiend te Aalst in de 15 de eeuw door J. Van Cleemput) Met alles wat van de kar was gevallen (stro en zaden), werden 6 varkens en een beer gekweekt. Deze korrels werden gheres genoemd. Gheres zou etymologisch verwant kunnen zijn met de woorden gruis, gruit en grut. Deze dieren waren het bezit van de leenhouder. Vreemd genoeg mochten deze dieren niet geslagen en slechts gebonden worden met een van stro gevlochten koord. Dit als teken dat deze dieren een heilige status hadden. We vermoeden dat deze beer als fokdier werd gehouden ten gerieve van de zeugen van de laten.

In het land van Aalst uit 1952 lezen we in een artikel van J. De Brouwer over de heerlijkheid Wichelen en Serskamp over een gesneden varken dat in goede gezondheid moet zijn en gehouden wordt in de tiendenschuur vanaf het moment dat de eerste schoof binnengebracht wordt. Ook hier mag het varken maar gebonden zijn met een strooien band. Het diert moet onderhouden worden door de leenhouder. Op Kerstdag wordt het geschonken aan de meier. Wanneer het dier niet gezond is moet het klooster van Nijvel de leenman "vermaenen" .

Treffen we hier een heidens relict aan? Denk aan de Godin Demeter. De godin van de oogst had twee attributen, de korenaar en het varken. Tijdens de feestelijkheden van Demeter Thesmophoria werden varkens onderhouden in grotten .

Sir James George Frazer (1854–1941). *The Golden Bough*. 1922 vermeldt dit:

Zoals verklaard heeft de Thesmophoria gelijkenissen in de volksgebruiken van Noord-Europa. Tijdens de Thesmophoria - een herfstfeest ter ere van de godin van het koren- werd varkensvlees gedeeltelijk opgegeten en gedeeltelijk bewaard in de kelders tot het volgend jaar, wanneer het uitgezaaid werd met het graan op de velden als garantie voor een goede oogst; nabij Grenoble wordt een geit geslacht op de oogstvelden en voor een deel ter plekke opgegeten, voor een deel gepekeld en bewaard tot de volgende oogst; in Pouilly gebeurt hetzelfde met een os, die in de lente met het zaaizaad wordt vermengd en ook voor een deel wordt opgegeten door de zaaier; in Udvarhely worden de pluimen van de laatst gedorde haan bewaard tot de lente en dan samen met het zaad op het veld gegooid; in Hesse en Meiningen wordt varkensvlees gegeten op Aswoensdag of Lichtmis, en de beenderen bewaart men tot de zaaityjd, om ze dan te mengen met het zaad en te verstrooien over het veld; het koren van de laatste schoof tenslotte wordt bewaard tot Kerstmis, tot Kerstbeer gevormd, en daarna gebroken en met het zaaigraan vermengd. Tot besluit de geest van het koren wordt in dierlijke vorm gedood in de herfst, een deel van zijn vlees wordt gegeten als sacrament door zijn aanbidders; een deel ervan wordt bewaard tot de volgende zaaiperiode of geoogst als een onderpand en verzekering van de voortzetting en vernieuwing van de krachten van de geest van het koren.

Misschien werd ook bij ons het varken gehouden als soort goddelijk symbool van vruchtbaarheid. Al is het meezaaien van zijn beenderen met de volgende oogst hier in de loop der tijden verloren gegaan.

De Wilde jacht van Odin

De Bloedkoets

Kinderen moesten 's nachts binnen blijven, voor hen was het toen buiten veel te gevaarlijk. In Aalst werd het verhaal verteld van de bloedkoets, maar ook in en rond Antwerpen en Vlaams Brabant. Naargelang van de plaats en de tijd verschillen deze verhalen lichtjes. Maar meestal gaat het over een afgesloten zwarte koets die 's nachts door de stad rijdt. De koets ontvoert kinderen of de duivels die erin zitten bijten de tenen af van de kinderen.

Voor Aalst werd door de geschiedkundige Petrus van Nuffel (1871-1939) het volgende verhaal opgetekend:

Tijdens de Franse tijd reed in Aalst elke avond de bloedkoets rond. Het voertuig was naar alle kanten gesloten, maar het bloed sijpelde door de luiken. Weerszijde de koets liepen gemaskerde mannen die de kinderen die ze ontmoetten ontvoerden en doodden. Het bloed werd naar Parijs gestuurd voor de "grote republiein".

Als de kinderen 's avonds blootsvoets op straat liepen, zeiden de ouders te Mijlbeek: "Als je je sokken niet aantrekt, dan zal de bloedkoets komen en je tenen afsnijden".

In Welle noemde men deze koets Hellewagen. Duivels reden rond met deze wagen. Verhalen over een Hellewagen vinden we vrijwel overal. De wagen vloog door de lucht en nam de kinderen mee. Ook hier is er een mogelijke link met de Noorse mythologie, namelijk de wilde jacht van Wodan.

De Wilde Jacht was een luidruchtige en razende jachtstoet van overledenen, voorgegaan door de leider van de jacht. Dit was Wodan "de woedende", de oppergod uit de Germaanse mythologie. Hij reed met zijn speer in de hand op zijn achtbenige paard Sleipnir en werd gevolgd door een huilend, jammerend, joelend en schreeuwend dodenleger, vergezeld door jachthonden of andere jachtdieren. Soms was ook muziek te horen.

Kledde

De Kledden

De Kledden of kludde was een watergeest. In Aalst leefde hij in de Dender tussen het riet en trok de kinderen in het water om ze te verdrinken. Maar niet alleen de kinderen zou hij aanvallen. In het volksgeloof van Vlaanderen deed het verhaal de ronde van de kledde die mensen op de rug sprong. De sukkelaars moesten dan de kledde verder dragen. Hoe ze ook hun best deden, ze konden hem niet afwerpen. Ze moesten hun last dragen tot ze van uitputting neervielen.

Het woord kledde is ook in het dialect een spotwoord voor een onnozelaar. In Aalst kenden ze het spotwoord Kledde mé vel.

Van Nuffel beschreef de waterkledde als volgt:

Het was een groot plomp wangedrocht met een glinsterende groen geschubde rug, zwarte muil en bloedrode ogen. Tevens had het bereklauwen. Het monster leefde in de vestinggracht rond Aalst. Wanneer ze het zouden doden, ontstonden uit zijn kadaver nog 7 walgelijker beesten. Uiteindelijk heeft men met listen en bedrog verdreven naar Dendermonde, waarna hij via de Schelde verdween naar de zee.

In andere gebieden wordt de Kledde beschreven als een soort wolf, wat hem verwant maakt met de weerwolf. In andere verhalen was hij meer een soort duivel en moest hij een lange zware ketting dragen

De Kludde is een watergeest net als andere figuren zoals Lange Wapper en de Blauwe Gerrit van de Veluwe, de Ossaert uit Zeeland en de Stoep uit Gelderland.

In andere streken staat hij bekend als "Nekker". Denk aan het recreatiegebied bij Mechelen "de Nekkerspoel". Hier zou een Nekker hebben gewoond en die wandelaars zou "genekt", dus gesard hebben. Ook volgens de legende zou Sint-Rombout de Nekker verjaagd hebben.

Nekker volgens een schilderij van Theodor Kittelsen

Den Alf

De Alverman,
het bekende TV figuur

In Aalst zegde men vroeger “ hij is door den Alf bereën”. Het is een gezegde dat voorkwam in heel Brabant. Men zei dit wanneer iemand gek was of zich vreemd gedroeg. Niet alleen de kludde had het alleenrecht op de rug van mensen te springen, ook een Alf of Alverman kon dit doen. De Alf sprong op je rug en je kon er je niet van ontdoen. Mensen die ‘van de alf’ waren geleid, moesten urenlang ronddolen en zweetten verschrikkelijk. Slechts wanneer de kerkklokken luidden, stopte de Alf.

Een alf of elf is een wezen dat afkomstig is uit de Germaanse mythologie. Woonden ze in huizen dan werden ze kabouters genoemd. Woonden ze in de natuur dan werden het elfen. Men had goede elfen de zogenaamde witte elfen en daarnaast de

slechte elfen of de zwarte elfen. In Drenthe leefden ze in grafheuvels, ze worden er “Witte wieven” genoemd. In de Veluwe spreekt men van Blauwe Gerrit, vanwege zijn zogenaamd lichtgevende blauwe ogen. Elfen werden in sommige streken ook beschouwd als de zielen van overledenen.

In heel Noord en West Europa werden duizenden verhalen opgetekend over Elfen. Sommige Elfen waren heel klein, andere hadden de grootte van mensen. Maar één ding hadden ze allen gemeen: Ze plaagden de mensen.

Het woord Alf zou verwant zijn met oud een Indo-Germaans woord dat “wit” betekent. Denk hiervoor aan het latijn albus.

De Nederlandse naam Alphen aan de Rijn is afkomstig van de naam van het Romeinse castellum Albaniana, dat “nederzetting aan het witte water” betekent. Ook het dorp Ter Alphen -Teralfene- bij Welle zou uit het latijn afkomstig zijn.

Marc De Moyer

Lidmaatschap 2011 nog niet geregeld?

DOE HET NU!

Slechts € 10 of € 15 (steunend lid)

voor ruim 100 blz. heemkundig nieuws
over onze deelgemeenten

Rek. nr. BE40 4395 0830 6163

De vierkantshoeven en hun bewoners te Denderhoutem (2)

De gerestaureerde schuur

“De Byloke”, een doek van Albert Eeman

Stichelen

De Popp-kaart (ca 1863) vermeldt de Kleine- en de Grote Stichelen.

Van ouds (in een siersteen van de schuur staat 1839) is er in de Kleine Stichelen de belangrijke imponerende pachthoeve van 't Hospice, genoemd 'De Bijloke'. De grote schuur weerstond het langst aan de tand des tijds en staat er nog steeds. Het woonhuis en de stallen werden volledig herbouwd.

Tot vandaag is het ganse bedrijf, gebouwen, akkers en weiden gepacht. In het verleden waren er enkele families actief: Van den Haute, De Witte en Meganck en nu is er boer Rogge en echtgenote Cecille Poppe. In de glorie tijd verbleef er ook huispersoneel op de hoeve. De Fransen veroverden het goed, eertijds behorend aan een Gents hospitaal, en lieten het nadien aan de stad Gent over. Hoe dan ook, deze boerderij mag wel de grootste pachthoeve van het dorp genoemd worden.

In de buurt van 'de Bijloke', aan een kleine binnenweg, is er de hoeve van Arthur De Winter-Adriaens. Van de kinderen zette niemand het bedrijf voort.

Vlak hiernaast staat de hoeve Schollaert. Op hoge leeftijd overleed onlangs de laatste boer en loondorser Omer Schollaert. Alleen met zijn eerste vrouw Agrandina De Gendt was er nakomelingschap.

Na het vroegtijdig overlijden van Agrandina hertrouwde hij met Elza Van Keer (ex. Erembodegem). Al de degelijk onderhouden gebouwen staan er nog, helaas, zonder enige activiteit. Na WO II kreeg de boerderij nogal bekendheid door de hoevefeesten en de half-oogstfeesten.

Ietwat afgelegen, aan dezelfde binnenweg als de boerderijen van De Winter en Schollaert, stond eens de florissante hoeve van Baeten-Baeyens (ex. Erembodegem). Over uitgestrekte

Hoeve Schollaert

landerijen beschikkend maakte dit bedrijf gunstige tijden door, zeker de gehele 19e eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw. Toen kwam Remi Boxstael-Yvonne De Wolf de boerderij voortzetten. Momenteel wordt het hernieuwde woonhuis betrokken door de kleindochter van Remy. De landbouwactiviteiten werden gestopt.

Eens stond in de Grote Stichelen de belangrijke hoeve van Rufin De Winter-Baeten. De oude gebouwen werden gesloopt, gronden gedeeltelijk onteigend en de bestaande weg werd verbreed. Geen van de kinderen voelde zich geroepen om de boerenstiel voort te zetten. Rufin was degelijk ontwikkeld en was actief in de toenmalige reissector. Veel uitwijkelingen bezorgde hij biljetten voor de grote overtocht naar 'het beloofde land' Amerika.

Waar Jozef Provost boerde stond eens de grote hoeve Praet. Het hoofdberoep van Fiel Provost was loondorser. Zijn enige dochter, gehuwd met Willy Pauwels (ex. Welle), was de laatste die er boerde.

De hoeve Oscar Van der Hoeven-Nathalie De Winter is vernieuwd. Zoon Willy zet het bedrijf voort. De kleine boerderij Victor Van Landuyt-D'Hondt wordt nog steeds gerund door de dochter.

In een binnenstraat in de Stichelen staat de hoeve van René Van der Hoeven-Provost. Toen hij en zijn zoon Edgard beiden onlangs overleden, viel het bedrijf meteen stil.

Terlinden

De hoofdweg Denderhoutem-Ninove liep zowat een eeuw geleden, vanaf het hoekpunt Dorp-Poel-Terlinden, helemaal rechts omhoog, rond de boerderij Cobbaert, om langs 't Scherp' (lokale naam voor een groepje huizen aldaar) en verder langs Boesdael het kruispunt Diepe Straten, de weg naar Ninove te volgen.

Wat nu het parkeerpleintje, aan de huidige, beginnende Steenweg naar Ninove is, werd door de gemeente aangelegd ca. 1970.

De oude hoeve werd door de gemeente aangekocht en gesloopt. Deze hoeve droeg in de puntgevel een heel oud crucifix en het jaartal 1791. In die periode woonden er Frans Ghijsels (bouwheer?) -Barbara Schoupe (ex. Welle). Tussen de schuur en het woonhuis gaf een grote ingangspoort toegang tot de binnenkoer met de onvermijdelijke mestvaalt. Het hele complex stond op de hoek, wat toen nog de 'Hunderbeek' heette en het Dorp. Langs de huidige Ninoofse steenweg lag de heel mooie boomgaard.

Eén van de kinderen Ghijsels, Joanna-Catharina huwde in 1832 Charles De Winter. Reeds het jaar nadien volgde hij zijn vader op als notaris en woonde op het Dorp. Hij overlijdt reeds in 1851. Zijn dochter Delphine, pas 4 jaar als haar vader stierf, huwt later met Hyppoliet Cobbaert (ex. Iddergem) en samen zetten zij het bedrijf op Terlinden verder. De hoeve werd hun eigendom. Na de dood van Hyppoliet neemt zijn jongste zoon Edward met zijn echtgenote Maria Van der Hoeven de boerderij over. Hun ongehuwde zoon Achiel Cobbaert zal het bedrijf in gang houden, maar niet op die plaats. De gebouwen verdwenen reeds. Achiel nam zijn intrek in het geboortehuis van zijn moeder en boerde daar voort tot zijn overlijden, enkele tijd geleden.

Met Achiel Cobbaert verdween hier ook de oude hoeve van zijn grootvader Alfons Van der Hoeven-Van den Eynde.

Frans Van Vaerenbergh-Eeman had een boerenbedrijf op de hoek Bareelstraat-Steenweg naar Ninove. Van de gebouwen bleef alleen de reeds gesloopte herberg 'In den Bareel' over, aan de ingang van de Vosselstraat.

Van de boerderij van Germain Van der Eecken (ex. Haaltert) en H el ene Cobbaert, resten er nog heel wat gebouwen. Geruime tijd geleden verkocht de dochter het hof en er kwam een café.

Ook midden op Terlinden was er de boerderij van Leopold De Coninck-Joanna De Cock. Emma De Bodt werd zijn tweede vrouw. Leopold was ook loondorser. Het bedrijf doofde uit.

De gebouwen van boerderij Rufin Van der Straeten-Rufin De Pauw staan er nog, maar het bedrijf is niet meer actief.

De broer van Rufin, Omer Van der Straeten-Clementine De Pauw had zijn hoeve in dezelfde buurt, nu eveneens non-actief. De boerderij van Jozef Lobijn-Josephine Walckiers werd voortgezet van vader op zoon.

Hoeve Theofiel Matthijs-Therese Goubert was het laatste gebouw van Terlinden. De kinderen zwermden uit en na het overlijden van de ouders ging alles tegen de grond.

Het bedrijf van Petrus Van Schelvergem-Marie Van den Steen ging ook teloor. Er waren drie dochters en de enige zoon werd huisarts in het aangrenzende Welle.

Vondelen

Einde 19e eeuw kocht Frans Coppens samen met zijn echtgenote Marie-Louise Van Eeckhout (ex. Oetingen) het grote hof van Frans Eeman. Coppens verwierf ook de windmolen (Groebemolen). Naar verluidt was hier de laatste gekende 'ketser' werkzaam. Deze man ging graan ophalen op de boerderijen en het na het malen terug bezorgen. Een zeer oud en zonderling gebruik bestond erin dat de molenaar gerechtigd was zijn 'schip' te nemen. Hij mocht dus een schep meel uit de zak van zijn klant nemen, als deel van zijn loon. Waren er mulders die over een nogal grote schepper beschikten?

De Groebemolen sneuvelde bij een zware storm in 1938 en werd niet meer heropgebouwd. Eén zoon, Achiel Coppens, gehuwd met Celine De Schrijver (ex. Erembodegem) maalde voort, zij het in een gemechaniseerd bedrijf, tegenover zijn geboortehuis. De boerenstiel ging er niet meer door. Nu staat alleen het woonhuis er nog. Odilon, broer van Justin, werd priester en pastoor in Welle.

Lang geleden was er de boerderij van van Jan-Baptist De Conseth-Livine Cooman. Na vroegtijdig overlijden van de boer hertrouwde zijn weduwe met Pieter-Jozef Buyl (ex. Nieuwerkerken). Er was  en zoon uit het eerste huwelijk kwamen en nazaten uit het tweede. Deze Buyl leidde een flamboyant leven. Hij was niet alleen notaris en boer, maar ook burgermeester. Nog een paar generaties na Pieter-Jozef werd er geboerd. Lange tijd hielden de kinderen er ook een herberg open.

In mijn jeugd jaren hoorde ik wel eens spreken over de grote hoeve van Frans Beeckman. Volgens de kadastrale plannen was die gesitueerd in de huidige Hoekstraat. Een bidprentje vermeldt het overlijden van 'Jufvrouw Maria Beeckman, weduwe sedert 29 jaeren van d'Heer Joseph 't Kint.' Zij was 89 jaar oud.

Vossel

Vossel is een heel oude maar weinig bewoonde wijk. Oud was ook de hoeve van René Lercang e-Van der Paelt. Er was ook een kleine melkerij aan gehecht. Het boerenbedrijf stopte bij het overlijden van René.

Er was ook nog de hoeve van Van Schelvergem-Van de Perre, gedeeltelijk voortgezet door zijn zoon Willy.

Reeds lang opgeheven was het hof van De Putter-De Bast. Evenzo de boerderij van Frans Vocaet-Irma Muylaert. De hoevegebouwen werden niet vernieuwd.

De hoeve van Gerard Van Rossen-Neckebroek (ex. Aaigem) had ook geen opvolgers en stopte. Een stukje Vossel is de huidige Poel altijd geweest. De boerderij van Jozef Van Rossen-Meganck, met broer Gustaaf, ongehuwd, en eveneens de ongehuwde zus Clemence, is er allang niet meer. Twee andere zussen traden in het klooster. Als een sympathieke bijzonderheid mag vermeld worden de zeer lange dienstbaarheid van Gustaaf en Clemence aan hun parochiekerk: ze haalden het stoelgeld op en zorgden voor de steeds piekfijne ordening van de stoelen.

Dries:luchtfoto hoeve van Damme,
nu De Bie (zie vorig nummer)

Siersteen boven de poort van de Bylokehoeve

Borrekent: hoeve Huylebroek - Cobbaert.
(zie vorig nummer)

Edgard Huylebroek
Herfst 2010

Gietijzeren grafkruisen in Haaltert

De heraanleg en vernieuwing van dorpskernen geeft zeker de nodige uitstraling en verfraaiing aan de gemeenten maar de ingrijpende werken hebben vaak ook een negatief resultaat want meestal worden de werken uitgevoerd onder de toren van de dorpskerk. Op vele plaatsen heeft het tot gevolg dat kerkhoven rond de kerk geheel of gedeeltelijk verdwijnen en daarmee ook een stuk funerair erfgoed en een zwijgend historisch patrimonium

De toestand is een uitvloeisel van een eeuwenlange geschiedenis toen het traditie was om te begraven, in de kerk voor de rijken en rond het kerkgebouw voor de eenvoudige dorping. Oorspronkelijk was het kerkhof meer dan een laatste rustplaats voor de overledenen want, waar het ruim genoeg was, werd een gedeelte ingepalmd door fruitbomen en de aanleg van een moestuin.

Het kwam er aanvankelijk op aan om zo dicht mogelijk bij de beschermheilige, de dorpspatroon rust te vinden. De gebruiken in verband met de dood en begraven zijn sterk veranderd met tot gevolg dat ook het hedendaagse kerkhof, buiten de dorpskom gelegen, wijzigingen heeft ondergaan. De traditie werd vooral verbroken door nieuwe richtlijnen en decreten van de achtereenvolgende overheden maar ze hield toch het langst in de dorpen stand.

Vooraf onder het bewind van de Oostenrijkse keizer Jozef II werden talrijke zaken drastisch gewijzigd met o.a. het verbod om in de kerk te begraven, na uitvoering van het decreet van 1784. Al even belangrijk was het decreet, dat Napoleon Bonaparte in 1804 uitvaardigde, waarbij de gemeente de bevoegdheid over de begraafplaatsen kreeg, ten nadele van de clerus. Daarop volgde de invoering van concessies, die het uitzicht van de begraafplaatsen fel beïnvloedde.

Opvallend was het verschijnen van monumentale graftomben, verschillend in omvang, vaak met ornamenten en voorzien van symbolen, allegorieën en inscripties, vervaardigd uit diverse materialen.

De contrasten waren op een dorpskerkhof minder uitdrukkelijk aanwezig dan in de steden maar niettemin was het standverschil toch overal merkbaar. Het gebruikte materiaal was enerzijds een eenvoudig houten kruisje en anderzijds een constructie in kunstarduin of blauwe hardsteen, een modetrend die momenteel geëvolueerd is naar marmer in allerhande kleuren en vormen.

Er is ook een periode geweest dat een gietijzeren kruis op het graf geplaatst werd dat voorzien was van een plaatje met naam van de overledene, geboorte- en sterftedatum. Het plaatsen van dit soort kruisen behoort echter tot het verleden met het gevolg dat talrijke exemplaren verdwenen zijn na het verlopen van de concessie.

De weinige die er nog te vinden zijn, staan er soms verwaarloosd bij, zelfs anoniem want het zijn uitzonderingen waar nog een naamplaatje de identiteit van de overledene(n) vermeldt.

Het decreet op de begraafplaatsen dat vanaf 2004 van kracht is, verplicht de Vlaamse gemeenten om een lijst op te maken van de niet als monument beschermde graven met historische, artistieke, volkskundige of socio-culturele waarde.

Of de gietijzeren kruisen onder die maatregel vallen moet op lokaal vlak uitgemaakt worden. In onze optiek, als heemkundigen, is het waard om te overwegen of één of meerdere gietijzeren kruisen van Haaltert in aanmerking komen. De mogelijkheid moet reëel bestaan als men er van uitgaat dat ze tot het verdwijnend erfgoed behoren.

Het gietijzeren grafkruis was net zoals alle andere kruisen en zerken een modeverschijnsel. Het was typisch voor de periode tussen 1870 en 1914. Ook daarna kreeg het nog een plaats op het kerkhof want sommige werden zelfs hergebruikt tot na de tweede wereldoorlog. Later schakelde men over op smeedijzer maar dit was uitzonderlijk.

Tot voor ongeveer een halve eeuw trof men ze nog in een aanzienlijk aantal aan op elk kerkhof maar vandaag zijn ze bijna alle verdwenen. Men kan ze dus als een bedreigd stuk patrimonium bestempelen. Ook al behoren ze niet tot de meest interessante relictten, mag men ze toch een degelijke archeologische waarde toekennen.

Uit ons onderzoek in 1997-98 naar de aanwezigheid van gietijzeren grafkruisen in de verschillende deelgemeenten van Haaltert blijkt dat er heel wat verdwenen waren en dat zij die er nog restten, op enkele uitzonderingen na, aan herstelling of verfraaiing toe waren. Sommige boden een schrijnende aanblik, een overledene onwaardig. Dit is niet alleen te wijten aan klimatologische omstandigheden maar ook aan het feit dat dergelijk soort kruis meer onderhoud vereist dan kruisen in andere materialen.

Aangezien de gietijzeren grafkruisen industrieel werden gegoten, is er weinig variatie in de modellen. Het staat wel vast dat ze de dood als gemeenschappelijke noemer hebben. Gelukkig zorgen enkele schaarse symbolen voor enige afwisseling in de ornamentatie.

Bij ons onderzoek is tevens gebleken dat de situatie op het kerkhof van alle deelgemeenten identiek is: de meeste gietijzeren kruisen zijn roestig en schreeuwen om een laag verf. Erger nog is de ontbrekende identificatie. Hieruit besluiten we zeker niet dat de nazaten weinig respect hebben getoond voor hun overleden familieleden, want rechtstreekse afstammelingen waren wellicht zelf al overleden. Dit bewijst eens te meer dat een kerkhof met zijn eenvoudige kruisen en monumentale graven met of zonder ornamenten, symbool staat voor de onstuitbare vergankelijkheid.

Het is uiteraard niet te achterhalen hoeveel gietijzeren kruisen er op de begraafplaatsen oorspronkelijk hebben gestaan. Het zal wel geen enorm aantal geweest zijn vermits ze zeker niet

Heldergem - kruis graf E.H. De Mayer

Details van het kruis

goedkoop waren en dus feitelijk bestemd voor iets meer gegoede families. Ons onderzoek van net voor de eeuwwisseling bevestigt het vermoeden dat er toch maar een klein aantal was overgebleven.

In Helder gem vonden we nog één exemplaar, staande tegen de muur van de grafkapel vooraan op het kerkhof aan de kerk. Het was sterk verroest, alle verf was van de figuren verdwenen en een naamplaatje ontbrak uiteraard.

Kerksken

Haaltert, verdwenen kruis

Het enige exemplaar op het kerkhof van Kerksken was nog in bevredigende toestand maar ook hier was de identiteit van de overledene niet te achterhalen aangezien er evenmin een plaatje aanwezig was.

Op de begraafplaats van Haaltert vonden we nog drie gietijzeren kruisen waarvan twee in zeer goede staat ; het derde vertoonde al diep ingevreten roest maar als enige voorzien van een aanwijzing tot identificatie, weliswaar zodanig verweerd dat nog amper iets leesbaar was en het dus niet meer te ontcijferen viel.

Het beste resultaat werd ons geboden op het kerkhof van Denderhoutem waar we nog een vijftiental gietijzeren kruisen aantreffen. Jammer genoeg waren er maar drie voorzien van een identificatieplaatje wat niettemin een openbaring was en veel van het teleurstellend onderzoek goedmaakte.

De teksten bewijzen ons vermoeden dat bepaalde kruisen hergebruikt werden want het gaat hier om mensen die na 1950 overleden waren. Deze stelling wordt vooral gesterkt bij het kruis van René Van Damme en echtgenote Jeannette Baeten. De witte plaat met gegevens staat in schril contrast met het ijzer, wat nergens anders voorkomt.

Ook de plaat op het grafkruis van het echtpaar Frans Pots en Pauline Piens is niet op de originele manier aangebracht.

Denderhoutem

Het kruis op het graf van Jan Wouters was nog het meest originele en uitzonderlijk duidelijk leesbaar.

Dood en religie zijn twee begrippen die wezenlijk deel uitmaken van ons bestaan. Ze staan onmiddellijk in verband met de kerkhoven, enerzijds als symbool van vergankelijkheid en anderzijds als uiting van culturele en religieuze eigenheid van ons volk.

Een kerkhof heeft niet alleen een historische maar ook een documentaire waarde als onderdeel van de lokale geschiedenis. Daarom is het spijtig dat op deze gietijzeren grafkruisen nagenoeg alle informatie ontbreekt. Niettemin blijft een kerkhofbezoek als een wandeling doorheen het verleden, een ontmoeting met de doden, die doen herinneren aan mensen, waarbij tastbare voorstellingen gedaan worden.

Julien De Vuyst

n.v.d.r.: De Heemkundige Kring wil de nodige stappen zetten bij onze beleidsmensen om enkele kruisen te bewaren op elke begraafplaats van de gemeente. Het is een onbestwistbaar onderdeel van "Erfgoedbescherming".

In memoriam

Onze pastoor-deken, E.H. Willy Vernimmen (°Waasmunster 27-08-1944) overleed op Hemelvaartdag, 2 juni 2011. Hij verwierf op korte tijd in onze parochies heel veel sympathie. Op woensdag 8 juni nam een bomvolle parochiekerk op een indrukwekkende en passende wijze afscheid van deze geliefde priester.

Aan de nabestaanden en vrienden onze oprechte deelneming

20e Dialectquiz Oiltjeneir van 't joër.

't Werd opnieuw een gezellige bedoening. 't Was geen 'pènne', noch 'ne kazjevang' die de trofee kon meenemen naar huis, maar Phaedra Van Keymolen! Zij veroverde reeds 'de titel' in 2008.

Ze was eveneens 'ne krak' in het opsommen van oude en recente herbergnamen. Phaedra noteerde maar liefst 42 namen.

Rangschikking:

- 1- *Phaedra Van Keymolen*
 - 2- *Paul Ghijssels, Veerle De Leeneer en Maria Stockman*
 - 3- *Patrick Dierickx en Robert Welleman*
 - 4- *Raf Hendrickx en Wendy Van den Berghe*
 - 5- *Marie Louise Taeleman en Hilda Baeyens*
 - 6- *Geert Keymeulen en Roos De Schutter*
 - 7- *Roger Steemans, Joris De Kegel, Wim Allaer en Rosa Meganck*
 - 8- *Eliane Elskens, Chris De Meyer, Ulrik De Leu, Marie Paule Piron, Frieda Leemans, Lieve De Rouck, Cyriel Lauwereys en Lutgart Van Impe*
 - 9- *Godelieve Moortgat, Nadinne Meganck, Chris Van den Broeck en Mariette Ghysens*
 - 10- *Nadine Van der Taelen, Luc Roelants, Emiel Uyttersprot, Denise De Troyer, Anita Raes, Lutgarde Van Mulders, Ann De Rouck, Paul Fermon en Freddy Boudaer.*
- enz...*

Iedereen van harte bedankt en tot 't nostjoër ver den iejen'n twintegste kiejer. Me de komplementen van 't Davidsfonds en den heemkundigen kring.

De quizmasters Omer en Willy met de laureate Phaedra en met Paul Ghysels, Marie Stockman en Veerle De Leeneer, als 2e gerangschikten.

Kan iemand meer informatie geven over deze foto's ?

Prachtige opname van congreganisten uit Denderhoutem. Het cronogram (jaarschrift) geeft 1859.

Foto genomen op de hof van de toenmalige bewoner Victor De Pril - Hoogstraat. (nu kapsalon Subliem)

Foto Derry Steenhaut